

УДК 378.3

DOI: <https://doi.org/10.32782/CMI/2025-14-17>**Писарчук О.В.**

кандидат економічних наук, доцент,
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6674-9223>

СИСТЕМА ФІНАНСУВАННЯ ЗВО УКРАЇНИ: ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ ТА ВИКЛИКИ

У статті досліджується система фінансування закладів вищої освіти (ЗВО) України з акцентом на ефективність використання ресурсів і виклики, пов'язані з формуванням малокомплектних груп, регіональними диспропорціями та варіативністю індикативної вартості навчання. Метою дослідження є комплексний аналіз системи фінансування ЗВО, ідентифікація ключових проблем, розробка концептуальних підходів її вдосконалення. Методика дослідження ґрунтується на аналізі статистичних даних вступних кампаній 2023–2024 років, кореляційному аналізі зв'язку між індикативною вартістю навчання та часткою малокомплектних груп, а також оцінці бюджетних і позабюджетних надходжень. За результатами встановлено неефективність розподілу державного замовлення, визначено, що індикативна вартість навчання не є вирішальним чинником формування малокомплектних груп, а слабкий негативний кореляційний зв'язок свідчить про мультифакторність проблеми. Практична значущість дослідження полягає у обґрунтуванні необхідності регіонально адаптованого підходу до фінансування вищої освіти, удосконалення державної політики щодо підтримки малочисельних, але стратегічно важливих спеціальностей, та розробки гнучких механізмів забезпечення доступності освіти в умовах соціально-економічних викликів.

Ключові слова: фінансування вищої освіти; заклади вищої освіти; індикативна вартість навчання; малочисельні групи; регіональні диспропорції; людський капітал.

Pysarchuk Oksana

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

THE SYSTEM OF FINANCING UKRAINIAN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: EFFICIENCY OF RESOURCE USE AND CHALLENGES

The article provides a thorough analysis of the system of financing higher education institutions (HEIs) in Ukraine, focusing on the efficiency of use of budgetary and extra-budgetary resources in the context of current socio-economic challenges. The purpose of the study is to provide a comprehensive scientific assessment of the efficiency of the system of financing higher education institutions in Ukraine in the current conditions, to identify regional imbalances in the distribution of financial resources, to analyze the impact of the indicative tuition fee on the formation of small academic groups, and to develop conceptual approaches to improving the sustainability of financial support for higher education. The research methodology is based on the use of economic and mathematical tools, in particular, correlation analysis methods, which allowed to quantify the strength and direction of the relationship between the level of indicative tuition fees by region and the share of students enrolled in small academic groups. Additionally, the methods of statistical analysis of the data of the 2023–2024 admission campaigns, structural and comparative analysis were used to identify regional differences and features of the functioning of educational networks in the context of demographic and socio-economic factors. The results show a systematic increase in the share of small groups, which reflects the inefficiency of the distribution of state order and the deterioration of the quality of education due to insufficient funding. The correlation analysis revealed a weak inverse relationship between the indicative cost and the proportion of small groups, which indicates the dominance of other factors, confirms the multifactorial nature of the problem and requires a comprehensive approach to its solution. It is found that the level of indicative value alone is not a determining factor in the formation of small groups, and the problem is exacerbated mainly by demographic changes, regional economic depression, security risks and changes in the educational priorities of students. It has been established that small groups, despite the potential benefits of individualized learning, suffer from limited funding, which reduces the quality of training and their competitiveness in the labor market. The practical significance of the obtained results lies in the substantiation of the need to introduce regionally differentiated approaches to financing higher education institutions, improve the mechanism of distribution of the state order, taking into account qualitative and quantitative indicators, as well as develop adaptive models of state support for small but strategically important specialties. The proposed conclusions and recommendations can serve as a basis for the formation of new policies in the field of higher education financing aimed at ensuring the sustainability of the educational system in the context of demographic challenges and socio-economic transformations.

Keywords: financing of higher education; higher education institutions; indicative cost of education; small groups; regional disparities; human capital.

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформаційних процесів, що охоплюють усі сфери суспільного життя України, особливої уваги потребує система фінансування закладів вищої освіти як базовий інструмент формування і розвитку людського капіталу. Проблематика ефективного використання фінансових

ресурсів у закладах вищої освіти набуває критичної гостроти з огляду на існуючі дисбаланси між обсягами державного замовлення, фактичним контингентом здобувачів освіти та якістю освітніх послуг. Одним із системних викликів виступає зростання частки малочисельних академічних груп, що обумовлює погіршення

економічної ефективності освітнього процесу, збільшення навантаження на бюджет та потенційне зниження якості освіти. Наявність суттєвих регіональних диспропорцій у фінансуванні, різномірність індикативної вартості навчання за регіонами, а також демографічні та безпекові виклики підсилюють актуальність переосмислення чинних механізмів фінансового забезпечення ЗВО. Особливої уваги потребує вивчення взаємозв'язку між рівнем індикативної собівартості та динамікою формування малочисельних груп у розрізі регіонів, що безпосередньо впливає на стабільність функціонування освітньої мережі та доступність вищої освіти. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю об'єктивної наукової оцінки ефективності використання ресурсів у системі фінансування ЗВО України, виявлення основних ризиків і бар'єрів, а також розробки концептуальних засад удосконалення фінансової архітектури вищої освіти в умовах сучасних викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика фінансування вищої освіти в Україні є предметом активного наукового дискурсу, що відображає складність і багатогранність цієї сфери. Значна увага приділяється аналізу ефективності існуючих моделей фінансування, зокрема формульного підходу до розподілу бюджетних коштів між ЗВО. У дослідженні Л. В. Юришиної [11] розглянуто теоретичні аспекти моделей фінансування та оцінено результати впровадження формульного розподілу витраток державного бюджету між ЗВО України, що дозволило виявити ключові компоненти моделі та тенденції їх зміни. Ю. Коваленко, Л. Попович [7], здійснили статистичний аналіз фінансування системи вищої освіти в Україні, акцентуючи увагу на основних показниках функціонування та особливостях фінансування ЗВО за рахунок різних джерел. У статті О. Ю. Древалі [3] та С. Качула [5] досліджено бюджетне фінансування ЗВО в Україні, зокрема, проаналізовано існуючу систему бюджетного фінансування, яка базується на формульному підході, та виявлено особливості врахування регіонального аспекту у розподілі витраток на вищу освіту.

Питання індикативної собівартості навчання також розглядаються в наукових публікаціях [8], [9], зокрема, у звітах та аналітичних матеріалах обговорюється необхідність вдосконалення механізмів фінансування з урахуванням реальних витрат на підготовку фахівців та забезпечення якості освіти. Незважаючи на наявні дослідження, питання впливу індикативної вартості навчання на ефективність використання фінансових ресурсів, створення передумов достатності фінансування підготовки за певною спеціальністю та формування малочисельних груп потребує подальшого вивчення. Актуальним є аналіз взаємозв'язку між рівнем індикативної собівартості та структурними характеристиками формування малочисельних академічних груп у регіональному розрізі, що дозволить розробити більш ефективні механізми фінансування та управління вищою освітою в Україні.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є всебічний аналіз системи фінансування закладів вищої освіти України у контексті ефективності використання бюджетних і позабюджетних ресурсів, ідентифікація основних викликів, пов'язаних із малочисельними групами, регіональними

диспропорціями та індикативною вартістю навчання, а також розробка концептуальних підходів до вдосконалення фінансової архітектури вищої освіти відповідно до сучасних соціально-економічних умов

Виклад основного матеріалу дослідження. Якісна підготовка фахівців із вищою освітою є ключовим чинником забезпечення конкурентоспроможності національної економіки та інноваційного розвитку суспільства. Однак досягнення високих стандартів у підготовці фахівців неможливе без адекватного фінансового забезпечення, яке в Україні формується через складну взаємодію державних і приватних джерел фінансування. Система фінансування вищої освіти в Україні базується на двох основних фінансових потоках [6], кожен із яких відіграє свою унікальну роль у забезпеченні функціонування ЗВО та реалізації їхньої освітньої місії.

Першим і фундаментальним джерелом фінансування є кошти державного бюджету, які спрямовуються через загальний фонд на виконання державного замовлення. Цей механізм передбачає цільове виділення ресурсів для підготовки фахівців у визначеній кількості та за конкретними спеціальностями, які відповідають стратегічним потребам держави. Обсяг бюджетного фінансування, що отримує певний ЗВО, залежить від чисельності здобувачів освіти, які навчаються на умовах державного замовлення. Розрахунок цього фінансування здійснюється відповідно до встановленої формули, яка враховує низку параметрів, зокрема кількість студентів, специфіку спеціальностей і регіональні особливості, що дозволяє забезпечити диференційований підхід до розподілу бюджетних асигнувань. Таким чином, державне фінансування виступає не лише інструментом підтримки освіти, але й механізмом реалізації державної політики у сфері підготовки кадрів, спрямованим на задоволення потреб ринку праці та суспільства загалом.

Другим важливим джерелом фінансових надходжень є спеціальний фонд, який формується за рахунок коштів фізичних або юридичних осіб, що оплачують навчання здобувачів освіти на контрактній основі. Вартість такого навчання, визначена умовами контракту, може суттєво варіюватися залежно від низки факторів, зокрема престижності спеціальності, репутації ЗВО, регіонального контексту та попиту на певні професійні компетенції, а також застосування нормативно визначеної категорії мінімальної межі щодо вартості навчання для кожного конкретного ЗВО, а саме індикативної собівартості [2], за умов, що вона застосовується у певний рік вступу. Ця варіативність відображає ринкові механізми у сфері вищої освіти, де ціна контракту стає не лише економічним, але й соціальним індикатором доступності освіти для різних верств населення. Водночас, залежність ЗВО від надходжень до спеціального фонду підкреслює необхідність балансу між комерційними інтересами та забезпеченням якості освіти, що залишається пріоритетом освітньої політики.

Організація освітнього процесу в ЗВО передбачає групову форму навчання, де студенти об'єднуються за спеціальностями для спільного вивчення дисциплін. Такий підхід зумовлює специфіку формування фінансового забезпечення підготовки фахівців. Сумарний обсяг фінансування для певної спеціальності складається з двох компонентів: надходжень до спеціального

фонду, отриманих як плата за навчання контрактних студентів, та асигнувань із загального фонду, спрямованих на підготовку студентів за державним замовленням. Ця дуалістична модель фінансування створює складну фінансову екосистему, у якій ефективність підготовки фахівців залежить від синергії обох джерел.

Особливу увагу слід звернути на проблему малочисельних груп, коли сумарна кількість здобувачів освіти, як за бюджетною, так і за контрактною формою за певною спеціальністю є низькою. У таких випадках обсяг фінансових надходжень, незалежно від їхнього джерела, може бути недостатнім [12] для забезпечення належного рівня матеріально-технічної бази, залучення висококваліфікованих викладачів чи впровадження сучасних освітніх технологій. Як наслідок, низька чисельність здобувачів освіти за спеціальністю, а значить і в навчальній академічній групі може негативно позначатися на якості підготовки фахівців, знижуючи їхню конкурентоспроможність на ринку праці.

Недостатність фінансування підготовки фахівців із вищою освітою становить серйозну загрозу якості освітнього процесу, обмежуючи здатність ЗВО забезпечувати високі стандарти навчання [6]. Ця проблема проявляється в дефіциті ресурсів для оновлення матеріально-технічної бази, що особливо важливо для технічних і медичних спеціальностей, де сучасне обладнання є запорукою практичної компетентності. Обмежене фінансування також ускладнює залучення висококваліфікованих викладачів, через низькі зарплати спричиняють відтік кадрів до приватного сектору економіки чи за кордон. У малочисельних групах, де сумарні надходження від державного замовлення та контрактного навчання є недостатніми, якість підготовки знижується через брак коштів на навчальні ресурси та викладацький склад. Крім того, скорочення фінансування наукової діяльності обмежує дослідницькі можливості студентів, послаблюючи їх аналітичні навички. Усе це знижує конкурентоспроможність випускників і гальмує інноваційний розвиток країни. Комплексне вирішення проблеми потребує збільшення бюджетних асигнувань та оптимізації фінансових моделей.

Відповідно до паспорту бюджетної програми 2201160 «Підготовка кадрів закладами вищої освіти та забезпечення діяльності їх баз практики» [10] на 2024 рік середні витрати на навчання одного студента, з розрахунку на приведений контингент становлять майже 50 тис грн. в той же час вартість контракту на підготовку здобувача у 2024/2025 році вступу становила в діапазоні від 15 тис. грн до 100 тис грн, [1] в залежності від спеціальності та закладу освіти. Очевидним є те, що вартість контрактного навчання на кон'юнктурні, популярні спеціальності суттєво вище ніж на спеціальності, які не є популярними серед здобувачів освіти. Кількість здобувачів освіти, яких зараховано на певну спеціальність, обумовлюють можливість формування фінансового забезпечення освітнього процесу таких здобувачів освіти, через сумарне надходження коштів з різних джерел. Нормальна кількість здобувачів освіти становить від 20 осіб за певною спеціальністю.

Вважаємо, що зарахування студентів на навчання за спеціальністю в кількості менше 10 осіб є малочисельною групою. За оптимістичними розрахунками сумарне фінансування підготовки здобувачів такої

групи становить значно менше ніж 500 тис грн на рік, що є еквівалентним річному утриманню двох науково-педагогічних працівників. Витрати на оплату праці науково-педагогічних працівників, які забезпечують освітню діяльність, становлять розмір заробітної плати з урахуванням доплат за науковий ступінь та вчене звання, крім того, слід враховувати нарахування на заробітку плату, а саме, 22 % єдиного соціального внеску.

Аналіз результатів вступної компанії протягом тривалого періоду виявив системну проблему щодо щорічного набору малокомплектних груп з низькою загальною чисельністю здобувачів освіти. Малочисельними групами, в межах наведеного дослідження визнано такі, де кількість зарахованих вступників за кошти державного бюджету, а також за кошти фізичних та юридичних осіб сумарно становить до 10 осіб.

Наявність значної кількості малокомплектних груп у системі вищої освіти України є промовистим свідченням системних недоліків у розподілі та використанні бюджетних ресурсів, які спрямовуються на підготовку фахівців. Ця проблема не лише підкреслює неефективність фінансових механізмів, але акцентує увагу на розпорошенні державного замовлення [12], що ускладнює забезпечення якісної освіти та формування людського капіталу, здатного відповідати сучасним викликам. Недостатнє фінансування, зумовлене нераціональним розподілом коштів, загострює кризу в системі вищої освіти, посилюючи її структурні вади та обмежуючи потенціал для інноваційного розвитку суспільства. Малокомплектні групи є економічно обтяжливими для ЗВО. Обмежений обсяг фінансових надходжень, як із загального фонду, так і зі спеціального фонду, не дозволяє забезпечити належний рівень матеріально-технічного оснащення, залучення кваліфікованих викладачів чи впровадження сучасних освітніх технологій. У контексті обмеженого державного бюджету, де освіта конкурує з іншими пріоритетами, неефективне використання наявних ресурсів лише поглиблює фінансову кризу ЗВО. Асигнувань розпорошується на утримання економічно невиправданих груп замість фінансування модернізації інфраструктури, підвищення кваліфікації викладачів чи підтримки наукових досліджень [12], створюючи замкнене коло, коли недостатність фінансування посилюється через його неефективне використання, а зниження якості освіти впливає на суспільну довіру до системи вищої освіти, ускладнюючи залучення додаткових ресурсів, від приватного сектору.

В роботі визначено частку здобувачів освіти, яких зараховано на умовах державного замовлення в малочисельних групах, загальною кількістю здобувачів до 10 осіб, в загальній чисельності здобувачів освіти на умовах державного замовлення, яких зараховано в певному регіоні у 2023 та 2024 роках відповідно (рис. 1).

Негативна динаміка щодо зростання частки малокомплектних груп у 2024 році у порівнянні з 2023 р. свідчить про загострення виявленої проблеми. У 2023 році цей показник коливався з 1,75% до 13,28%, то у 2024 році цей показник розширився до 1,94%–19,58%.

Таке зростання може бути зумовлене кількома факторами. По-перше, демографічні зміни, зокрема скорочення чисельності молоді в окремих регіонах, змен-

шують загальну кількість вступників, що призводить до формування меншої чисельної групи. По-друге, нерівномірний державний розподіл замовлення між спеціальностями регіонів. Стремління ЗВО зберегти певні спеціальності, за якими спостерігається низький запит з боку суспільної привабливості, що, безумовно, є потрібним аспектом, але потребує досконалого дослідження та регулювання з боку державного замовника щодо доцільності збереження таких спеціальностей у всіх регіонах одночасно, оскільки несе наявні ризики для ефективності фінансування. Виявлене загострення регіональних розбіжностей щодо частки малокомплектних груп підготовки, підкреслює системну проблему у розподілі замовлення держави. Такий дисбаланс може посилювати регіональні диспропорції в доступі до якісної освіти та знижувати загальну ефективність використання бюджетних коштів.

Серед напрямків згладжування регіональних диспропорцій та задля виконання соціальних функцій, доречним було б створення спеціалізованих центрів з різними профілями в різних областях. Такий підхід з одного боку, дозволяє реалізувати соціальну функцію збереження освітньо-наукового центру, а його профілізація, з іншого боку, дозволить концентрувати ресурси та підвищити потенціал розвитку за певною науковою галуззю.

Поряд з аналізом ефективності використання бюджетних коштів через показники результативності зарахування та формування груп, в кількості, що забезпечує достатній рівень надходжень до загального та спеціального фонду, здійснено аналіз рівня індикативної вартості навчання (IC регіон). Індикативна вартість навчання – це розрахункове значення, яке визначається для кожного ЗВО окремо та слугує базою для визначення вартості (ціни) контракту, що є своєрідною мінімальною межею для вартості навчання, яке може

встановити ЗВО. На рис. 1. індикативна вартість для кожного регіону розрахована за даними 2024 року.

Аналіз показує, що індикативна вартість навчання у 2024 році істотно варіюється між регіонами, в окремих областях вона наближається до 22,5 тис. грн на рік, тоді як в інших перевищує 32,5 тис. грн. Така диференціація свідчить про наявність суттєвих відмінностей функціонування ЗВО в різних регіонах. Відновлення обов'язкової дії індикативної собівартості як мінімальної межі вартості навчання може мати амбівалентний вплив на стан комплектування груп, особливо у регіонах із високою індикативною вартістю та об'єктивним дефіцитом вступників.

Підвищення мінімальної ціни контрактного навчання, що обумовлено індикативною собівартістю, потенційно може зменшити попит на освітні послуги за контрактом у менш економічно розвинених регіонах або у регіонах зі складним економіко-політичним станом, що додатково скоротить контингент студентів і ускладнить формування повноцінних академічних груп. Візуалізація досліджуваних показників свідчить, що високий або низький рівень індикативної вартості сам по собі не є домінуючим чинником, який би визначав частку здобувачів у малочисельних групах. Спостерігаються регіони з відносно високою індикативною вартістю, де частка малокомплектних груп залишається низькою, і навпаки, регіони з невисокою індикативною собівартістю демонструють високий рівень малочисельних груп. Використання інструментарію економіко-математичного моделювання, а саме розрахунку коефіцієнта лінійної кореляції Пірсона, надає можливість оцінити зв'язок між індикативною вартістю навчання в регіонах та часткою здобувачів, зарахованих до малочисельних груп (рис. 2).

Маємо констатувати наявність слабкого оберненого, негативного кореляційного зв'язку у межах незначного

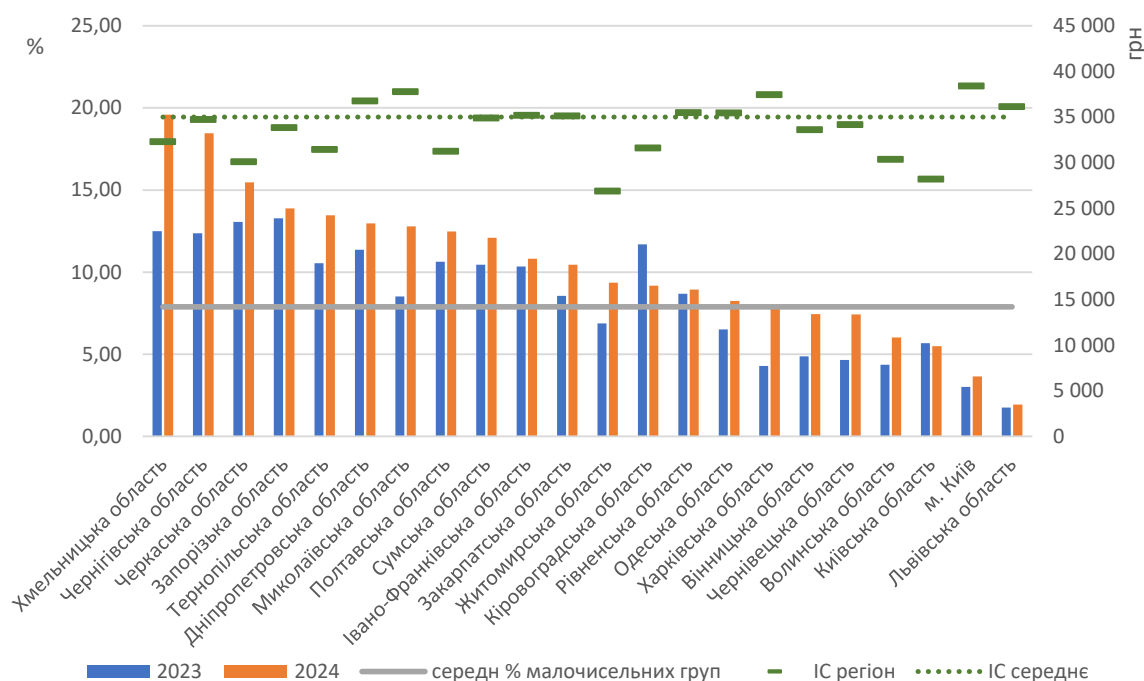

Рис. 1. Співвідношення динаміки частки вступників, які зараховані в малі групи та рівня індикативної вартості навчання за регіонами

Джерело: авторська розробка на підставі [4]

	IC region	% бюджет в малокомплектних гр
IC region	1	
% бюджет в малокомплектних гр	-0,11228	1

Рис. 2. Результати кореляційного аналізу

Джерело: авторська розробка

рівня залежності. Коефіцієнт кореляції $R^2 = -0.11228$. Проте, враховуючи вкрай низьке абсолютне значення коефіцієнтів, статистично значущого, лінійного і стабільного взаємозв'язку між рівнем індикативної вартості навчання та поширеністю малокомплектних груп наразі не виявлено. Індикативна собівартість не виступає визначальним чинником у формуванні малочисельних груп, а вплив інших соціально-економічних, демографічних та інституційних факторів значно переважає. Іншими словами, рівень вартості навчання сам по собі не здатен забезпечити або запобігти процесу зменшення наповненості академічних груп, що свідчить про складний і багатофакторний характер даного явища. Це свідчить про опосередкований характер зв'язку між цими параметрами, що обумовлюється ширшим колом факторів, зокрема демографічними змінами, безпековою ситуацією та специфікою ринку праці регіону, тощо.

В той же час, за умов запровадження дії індикативної собівартості в чинній редакції без додаткової державної підтримки, в сучасних соціально-економічних умовах в Україні висока можливість виникнення сукупності ризиків, виокремимо основні з них. Зростає вірогідність, що регіони із відносно високою мінімальною вартістю навчання, але низькою платоспроможністю населення, зазнають подальшого зростання частки малочисельних груп. Також, аналогічна тенденція буде спостерігатись в найбільш складних регіонах країни, а саме, на територіях можливих бойових дій. Збільшується ризики посилення регіональних диспропорцій у доступності вищої освіти. У стабільних регіонах з високою платоспроможністю індикативна собівартість буде прийнята як природна межа, тоді як у кризових, проблематичних регіонах, це стане бар'єром для доступу до вищої освіти.

Деякі освітні програми, некон'юнктурні, які не приваблюють з позиції вступників та непопулярні в суспільній думці, ризикують опинитись під загрозою масового закриття та зникнення через економічну нерентабельність.

Поглиблення демографічної кризи у поєднанні з економічним тиском через високу індикативну вартість може мати довгострокові наслідки для регіонального розвитку, посилюючи міграційні потоки молоді у більш розвинені регіони або за кордон. Якість надання освітніх послуг у малочисельних групах, яка й так є вразливою через обмеженість ресурсів, за умов зменшення загального контингенту може ще більше знизитися, поглиблюючи проблему недостатньої конкурентоспроможності випускників.

Таким чином, аналіз взаємозв'язку між рівнем індикативної вартості навчання та часткою здобувачів у малочисельних групах свідчить про необхідність глибоко продуманої державної політики у сфері фінансування вищої освіти. Просте механічне відновлення дії індикативної собівартості без урахування регіональних особливостей може не лише не

вирішити проблему малочисельних груп, а й поглибити існуючі диспропорції. Відтак, ефективне запровадження цього механізму можливе лише за умови застосування адаптивних, регіонально орієнтованих та соціально справедливих підходів.

Зважаючи на результати дослідження, вважаємо, що інструментарій в системі фінансування вищої освіти має застосовуватись комплексно з урахуванням всієї сукупності факторів. Відновлення індикативної собівартості, як одного з інструментів, запровадження якого спрямовано на забезпечення співвідносності обсягів фінансування на одного здобувача за рахунок державного бюджету, з обсягами фінансування підготовки здобувача за кошти фізичних або юридичних осіб, має враховувати економічні реалії кожного окремого регіону та передбачити регіональну диференціацію.

В умовах ведення воєнних дій на території України, обов'язковим має бути перехідний період, під час якого має здійснюватися поступова адаптація контрактної вартості навчання до рівня індикативної собівартості без різких стрибків для здобувачів освіти. А також, створення гнучких механізмів державної підтримки для збереження малочисельних, але стратегічно важливих спеціальностей.

Якість освітніх послуг у малокомплектних групах є предметом особливої уваги. З одного боку, малокомплектні групи можуть мати переваги, такі як індивідуалізований підхід до навчання та тісніша взаємодія між викладачами та студентами, але ці переваги можуть бути реалізовані тільки за наявності достатності фінансово-ресурсного забезпечення, що в українських реаліях є рідким. Низька чисельність здобувачів освіти ускладняються обмеженням фінансуванням, що впливає на матеріально-технічну базу, кадрове забезпечення та організацію навчального процесу. Часто, це призводить до компромісів у якості, що, безумовно знижує конкурентоспроможність випускників.

Зростання частки малочисельних груп є одним з симптомів суттєвої демографічної кризи, яка впливає на кількість вступників за окремими спеціальностями. Втрати в якості підготовки, в тому числі через значну частку малокомплектних груп, може привести до невідповідності компетенцій випускників потребам ринку праці, що гальмує економічний розвиток, та має довготривалий негативний ефект. Такі випускники стають менш конкурентоспроможними по відношенню до тих, хто навчався за умов достатності фінансування.

Висновки. Система фінансування вищої освіти в Україні є багатокомпонентною структурою, що поєднує державну підтримку та ринкові механізми. Ефективність цієї системи залежить від здатності забезпечити стабільне та достатнє фінансування, яке б дозволяло ЗВО підтримувати високі стандарти освіти навіть у умовах малочисельних груп. Значна кількість малокомплектних груп є індикатором системної неефективності у фінансуванні вищої освіти, що проявляється в розпорошеності

державного замовлення та нераціональному розподілі бюджетних коштів. Це не лише погіршує якість підготовки фахівців і знижує цінність людського капіталу, але й загострює проблему недостатності фінансування, ускладнюючи досягнення високих освітніх стандартів. Вирішення цієї проблеми потребує комплексного перегляду механізмів фінансування, з акцентом на консолідацію ресурсів, оптимізацію державного замовлення

та стимулювання міжрегіональної кооперації ЗВО, що дозволить забезпечити економічну ефективність і соціальну справедливість у системі вищої освіти. Подальші дослідження у цій сфері мають зосередитися на пошуку оптимальних моделей фінансування, які б урівноважували економічну доцільність і соціальну справедливість, сприяючи якісній підготовці фахівців, здатних відповідати викликам сучасного світу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Вступ на бакалавра. Вартість навчання на всіх спеціальностях бакалавра. Сайт Освіта UA. URL: <https://osvita.ua/consultations/vartist-navchannya/>
2. Деякі питання запровадження індикативної собівартості. Постанова Кабінету Міністрів України від 03 березня 2020 року № 191 зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/191-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення 10.02.2025).
3. Древалі О. Ю., Мартинець В. В., Павленко О. О., Загоруйко К. Д. Бюджетне фінансування закладів вищої освіти в контексті підготовки здобувачів: регіональні аспекти. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*. 2022. № 4. С. 112–126. DOI: <https://doi.org/10.21272/1817-9215.2022.4-12>
4. ЄДЕБО Єдина державна електронна база з питань освіти. Офіційний сайт. URL: <https://info.edbo.gov.ua/> (дата звернення 29.01.2025).
5. Качула С.В. Фінансування вищої освіти: сучасні тенденції та перспективи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 18. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.18.7>
6. Кириленко О., Жадан О. Модель фінансування вищої освіти в Україні: зміна пріоритетів. *Світ фінансів*, 2023 № 2 (75), С. 140–154. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1613> (дата звернення 18.03.2025).
7. Коваленко Ю., Попович Л. Фінансування закладів вищої освіти: проблеми та напрями вдосконалення в Україні. *Проблеми і перспективи економіки та управління*, 2021. № 1 (13). С. 150–159. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/157932>
8. Костенко І. С. Роль індикативної собівартості у формуванні ринку освітніх послуг в Україні *Бізнес Інформ*. 2020. № 5 (508). С. 295–305
9. Коцкулич Т. Я. Калькулювання собівартості платних освітніх послуг у закладах вищої освіти як передумова формування економічно обґрунтованої вартості. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2019. № 1 (26). С. 96–107.
10. Паспорти бюджетних програм на 2024 рік Сайт МОН України. URL: <https://mon.gov.ua/ministerstvo-2/diyalnist/byudzheta-zakupivli/byudzheta/2024-rik>
11. Юричешна Л. В. Модель фінансування вищої освіти: поняття та практичні результати впровадження в Україні. *Освітня аналітика України. Фінансово-економічні аспекти освіти*. 2021. № 3 (14). С. 17–32.
12. Ponomarenko V. Some problems of the education system in Ukraine: analytics : monograph. Kharkiv : PC Technology Centre, 2021. 172 p. DOI: <http://doi.org/10.15587/978-617-7319-35-0>

REFERENCES

1. Vstup na bakalavra. Vartist navchannia na vsikh spetsialnostiakh bakalavra. [Admission to the bachelor's program. Tuition fees for all bachelor's programs. Tuition fees for all bachelor's programs]. Sait Osvita UA. Available at: <https://osvita.ua/consultations/vartist-navchannya/>
2. Deiaiki pytannia zaprovadzhennia indykativnoi sobivartosti. [Some issues related to the introduction of indicative cost] Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 03 bereznia 2020 roku № 191 zi zminamy, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/191-2020-%D0%BF#Text> (accessed February 10, 2025).
3. Dreval O. Yu., Martynets V. V., Pavlenko O. O., ZahoruiKO K. D. (2022) Biudzhette finansuvannia zakladiv vyshchoi osvity v konteksti pidhotovky zdobuvachiv: rehionalni aspekty [Budgetary Financing of Higher Education Institutions in the Context of Training Applicants: Regional Aspects]. *Visnyk Sumskoho derzhavnoho universytetu. Serii Ekonomika*. № 4. S. 112–126. DOI: <https://doi.org/10.21272/1817-9215.2022.4-12>
4. EDEBO. (2022). Yedyna derzhavna elektronna baza z pytan osvity [Unified State Electronic Database on Education]. Available at: <https://vstup.edbo.gov.ua/statistics/requests-by-university/> (accessed January 29, 2025).
5. Kachula S. V. (2023) Finansuvannia vyshchoi osvity: suchasni tendentsii ta perspektvy. [Financing of Higher Education: Current Trends and Prospects] *Investments: practice and experience*, № 18. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.18.7>
6. Kyrylenko, O., Zhadan O. (2023) Model finansuvannia vyshchoi osvity v Ukraini: zmina priorytetiv [The model of financing higher education in Ukraine: changing priorities]. *Svit finansiv*. Vyp. 2. S. 140–154. Available at: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1613>
7. Kovalenko, Y., & Popovych, L. (2021). Finansuvannia zakladiv vyshchoi osvity: problemy ta napriamy vdoskonalennia v Ukraini. [Financing of higher education institutions: problems and directions of improvement in Ukraine]. *Problemy i perspektivy ekonomiky ta upravlinnia*, № 1 (13), S. 150–159. Available at: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/157932>
8. Kostenko, I. S. (2020), Rol' indykativnoi sobivartosti u formuvanni rynku osvitnikh posluh v Ukraini [The Role of Indicative Self-Cost in the Formation of the Market of Educational Services in Ukraine]. *Biznes Inform*, No 5 (508). S. 295–305.
9. Kotskulych, T. Ya. (2019), Kal'kuliuvannia sobivartosti platnykh osvitnikh posluh u zakladakh vyshchoi osvity iak peredumova formuvannia ekonomichno obgruntovanoi vartosti, [Calculation of the Cost of Paid Educational Services in Higher Education Institutions as a Prerequisite for the Formation of Economically Justified Cost]. *Yevropejs'kyj vektor ekonomichnoho rozvytku*, No 1 (26), S. 96–107.
10. Pasporty biudzhethnykh prohram na 2024 rik. Sait MON Ukrainy [Passports of budget programs for 2024]. Available at: <https://mon.gov.ua/ministerstvo-2/diyalnist/byudzheta-zakupivli/byudzheta/2024-rik>
11. Yurchyshena L. (2021). Model finansuvannia vyshchoi osvity: poniattia ta praktychni rezultaty vprovadzhennia v Ukraini. [Higher education funding model: concepts and practical results of implementation in Ukraine]. *Osvitnia analityka Ukrainy. Finansovo-ekonomichni aspekty osvity*. № 3 (14). S. 17–32.
12. Ponomarenko V. (2021) Some problems of the education system in Ukraine: analytics : monograph : Kharkiv : PC Technology Centre, 172 p. DOI: <http://doi.org/10.15587/978-617-7319-35-0>